

Sámediggi
Ávjovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka

www.nfunorge.org
Youngstorget 2B, 0181 Oslo
Postboks 8954, Youngstorget,
0028 Oslo
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www.facebook.com/NFUnorge

05.04.2024

Innspill til Sametingets handlingsplan for realisering av samiske funksjonshindredes rettigheter

Det vises til Sametingets invitasjon til å komme med innspill til Sametingets handlingsplan for realisering av samiske funksjonshindredes rettigheter.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) er en menneskerettsorganisasjon, som arbeider for full deltakelse og likeverd, og mot diskriminering. NFU skal ivareta interessen til mennesker med utviklingshemming og deres familier, overfor sentrale, regionale og lokale myndigheter. NFU har ca. 8500 medlemmer.

NFU takker for muligheten til å komme med innspill til Sametingets handlingsplan for realisering av samiske funksjonshindredes rettigheter. Vi anser det som svært viktig at Sametinget ser hen til situasjonen til personer med funksjonshindringer, og da spesielt personer med utviklingshemninger. Personer med utviklingshemming er en mindre og ofte neglisjert minoritet både i Norge og i Sápmi.

Vi ønsker å understreke viktigheten av at alle med funksjonshindringer, også utviklingshemmede, skal være en naturlig del av samfunnet – også det samiske samfunnet. NFU ønsker at Sametinget skal jobbe aktivt for utvikling av begrepsbruken, spesielt knyttet til «utviklingshemmede» på ulike samiske språk. Ved å etablere en gjenkjennbar, ikke-stigmatiserende forståelse av begrepet, vil vi ha bedre verktøy til å jobbe med tabuene rundt det å være funksjonshindret.

NFU ønsker å foreslå konkrete tiltak til Sametinget:

Å sikre alle tilgang til samiske arenaer vil legge til rette for deltakelse i samfunnet, som er sentralt for realisering av funksjonshindredes rettigheter. Tilgjengelighet er sentralt. Ved å for eksempel sikre at det offentlige rom er universelt utformet, som for eksempel i demokratiske arenaer som Sametinget, vil funksjonshindrede kunne delta i samfunnet på lik linje med andre. Da friluftsliv er en sentral del av den samiske kulturen, er det viktig å se hen til løsninger som sikrer universell tilgang til dette. Videre er det sentralt å sikre tilgangen på et godt språk med forståelige begreper rundt temaet, og sikre at informasjon, skriftlig materiell og lignende også blir gjort tilgjengelig i lettest format. Videre må viktig informasjon også kunne formidles visuelt, slik at tegnspråklige og ASK-brukere kan være inkludert i samtalene.

Sametinget har et positivt mål i at en ønsker å bidra til likestilling og hindre diskriminering. Vel så viktig er det å ha fokus på inkludering i alle arenaer – om det gjelder bolig, utdanning, arbeid, fritid eller andre.

Det er også viktig for NFU at funksjonshindrede, herunder personer med utviklingshemming, sikres tilgang til samisk kultur og identitet. Ved å sørge for at elever med funksjonshindring får oppfylt sin rett til opplæring i samisk i grunnskolen og videregående, på lik linje med andre elever med samisk bakgrunn, vil denne tilgangen være bedre sikret. Samiske elever må få tilgang til likeverdig opplæring, både i grunnskolen og innenfor høyere utdanning.

Videre er det sentralt å sikre tilgang til velferdstjenester, slik at familier med funksjonshindrede barn får muligheten til å fortsette å bo i samiske områder, og fremdeles ha tilgang på nødvendige velferdstjenester. Dette kan alternativt være ved hjelp av digitale løsninger. Det er bekymringsverdig at familier, i mange tilfeller, er nødt til å velge mellom tilgang til samisk kultur og identitet eller tilgang til nødvendige tjenester. Tilgangen til omsorgstilbud og botilbud i samiske områder må styrkes. Det er også et behov for en større andel samisktalende velferdspersonell.

NFU ønsker også å trekke frem at tilgangen til selvbestemmelse og brukermedvirkning er viktig. På systemnivå kan dette skje på ulike måter, som for eksempel samiske funksjonshindrede representanter i utvalg og organisasjoner, nasjonalt så vel som lokalt. På individnivå er det sentralt å legge til rette for involvering i utformingen av eget behandlingstilbud og velferdstilbud.

Avslutningsvis vil vi trekke frem viktigheten av å sikre en styrking av kunnskapen om samspillet mellom samisk kultur og livet til personer med funksjonshindringer. Det må sikres større tilgang til informasjon om funksjonshindringer innenfor samiske miljøer og områder for å sikres bedre kunnskap om dette. Det kan også bidra til reduksjon av mobbing, hat-prat og utestenging, som et ledd i holdningsarbeid. Ved å sikre økt synlighet av samer med funksjonshindringer i alle samfunnets arenaer, om det er i politikken, i media, innenfor forvaltningen, innen kulturlivet eller innen skolen og i arbeidslivet, vil dette bidra til økt kunnskap og påvirke gamle holdninger. NFU ønsker å understreke viktigheten av å ha et fokus på fremtiden, og sikre at personer med utviklingshemming blir hørt.